

Servet-i Fünûn

(Edebiyat-ı Cedide) [1896 / 1901]

&

Fecr-i Ati Topluluğu

[1909 / 1912]

Ü.3

2. Dönem 1. not

Ser. Fünun gelişim	1
Genel Özellikler ve Bağlı Akımlar	2
Öğretici Metinler	3
Şiir, mensur şiir	5
Roman, Hikaye	7
Ser. Fünun genel	9
Fecri Ati	11
Akımlar	16

Servet-i Fünûn ve Fecr-i Ati

11. Sınıf 3. Ünite

Servet-i Fünûn Edebiyatı'nın Oluşumu

Devir Şartları:

Servet-i Fünûn dönemi edebiyatı, II. Abdülhamit döneminde oluşmuş ve sona ermiştir. Osmanlı imparatorluğu dışarıdaki başarısızlıkları örtbas etmek için içteki özgürlükleri ortadan kaldırmış ve eleştirileri yasaklamıştır.

Bu baskıcı ortam, Tanzimat edebiyatı ile başlayan "toplum için sanat" anlayışına ağır bir darbe vurmuştur. Sanatçıları toplumsal sorunları işlemekten uzaklaştırmış ve onları "sanat için sanat" ilkesini benimsemeye mecbur bırakmıştır.

Derginin Şekillenmesi:

Bu edebiyat Rezaizade Mahmut Ekrem ile Muallim Naci arasındaki yeni edebiyat – eski edebiyat tartışmasında R. Mahmut Ekrem'in yol göstermesiyle Servet-i Fünûn dergisi etrafında toplanan gençler tarafından oluşturulmuş bir edebiyattır. Bu hareketi oluşturan gençler: Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin, Halit Ziya Uşaklıgil, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın ve Ali Şuayb'dir.

Bu dönemin ana karakteri çağdaş Fransız edebiyatına benzer eserler vermektir. Örnek aldıkları Fransız yazar ve sanatçılar, roman ve hikâye de natüralist, şiirde parnasizyen ve sembolisttir. Bu dönem yazarları devrin baskıcı şartlarını bahane göstererek toplumsal konularla ilgilenmemişlerdir. (Fikret hariç) Tanzimat dönemindeki hak, adalet vb. konular bu dönemde terk edilmiştir. Sanatçılar şahsi konulara yönelmişlerdir. Bu konular aşk, üzüntü, tabiat güzellikleri, şahıs hayaller, uzak diyarlar ve melankolidir.

Derginin Dağılışı:

Tevfik Fikret derginin yöneticiliğinden ayrılınca yerine Hüseyin Cahit Yalçın geçmiştir. H. Cahit Yalçın Fransız ihtilalini anlatan "Edebiyat ve Hukuk" adlı bir yazıyı Servet-i Fünûn'da yayımlayınca dergi II. Abdülhamit tarafından bir ay süreyle kapatılmıştır. Bu ceza zaten zor şartlar altında eser veren sanatçıları derinden etkilemiş ve dergi edebiyat dergisi olma özelliğini kaybetmiştir. Sanatçılar ise bundan sonraki edebi eserlerini bireysel olarak vermişlerdir.

Servet-i
Fünûn'da
Sanat
sanat
içindir.

Servet-i Fünûn'un Genel Özellikleri

- ◆ Sanat için sanat görüşü belirlenmiş seçkin zümre edebiyatıdır. Soyut ve ağır bir dil kullanılmıştır.
- ◆ Konuşma dilinden tamamen uzaklaşmış Arapça ve Farsça dil kurallarına fazlaca yer verilir. Ayrıca dilimizde o zamana kadar olmayan Farsça ve Arapça kelimeler sokulmuştur.

ÖĞRENCİNİN

ADI SOYADI: .....

SINIFI, NUMARASI: .....

◆ Din dışı konularda eserler verilmiştir.

◆ Baskı nedeniyle Tanzimatçıların kullandığı kavramları kullanmazlar suya sabuna dokunmayan kavramlar üzerinde dolaşırlar.

Servet-i Fünûn'un Genel Özellikleri

- ◆ Aruz ölçüsü temel ölçüdür. Hece ile sadece çocuk şiirleri yazarlar. (T. Fikret: Şermin)
- ◆ Göz için kafiyeyi değil, kulak için kafiyeyi kabul ederler.
- ◆ Nazmı nesre yaklaştırmışlardır.
- ◆ Beyti hâkimiyetinden bütün hâkimiyetine geçmişlerdir. (şiir artık bir bütün haline gelmiştir.)
- ◆ Şiirin konusu genişletilmiştir. En basit nesne, günlük olaylar, gözlem ve duygular konu olarak işlenmiştir.
- ◆ Halit Ziya öncülüğüyle şiirimizde ilk kez mensur şiir ortaya çıkar.
- ◆ Roman tekniği gelişmiştir. Romanda gereksiz tasvirler ya da konu dışı gereksiz bilgilerin verilmesinden kaçınılmıştır.
- ◆ Roman ve hikâyede yazarın kişiliği gizlenmiştir. Olup bitenler kahramanın gözüyle verilir.
- ◆ Olaylar hemen hemen her zaman İstanbul'da geçer.
- ◆ Olay kişileri çoğunlukla ayın kişilerdir. Ama bazı küçük hikâyelerde halk tabakasından kişilere de yer verilmiştir.
- ◆ Batı uygarlığı özellikle Fransız hayranlıkları belirgindir.
- ◆ Fransızların günlük hayatta kullanmadıkları kelimeler dâhil Fransız kelimeler sıklıkla kullanılmıştır.
- ◆ Servet-i Fünûn sanatçıları daha evvel kullanılmamış tamlamalara eserlerinde yer vermişlerdir. (siyah korku, kaçıcı geceler, yıldızlı ud)
- ◆ Eserlerinde "ki, evet," gibi edatlar ve "ah, ey, of" gibi ünlemleri yoğun olarak kullanmışlardır.
- ◆ Fransız edebiyatından etkilenmenin sonucunda "sone" "triyole" "terzerima" gibi nazım biçimlerini edebiyatımıza dâhil ederler. Ayrıca divan edebiyatından gelen müstezat geleneğini kırarak serbest müstezat biçimini yaratırlar.

Servet-i Fünûn 'un Edebiyatından Etkili Olan Akımlar

Natüralizm (Edebiyatta Bilim)
Natüralistler, pozitif bilimlerle sanatı birleştirmeye çalışırlar.
Pozitivist kurallara dayanarak doğayı taklit etmeye gayretindedirler.
Natüralist sanatçılar insanın fizyolojik özellikleri üzerinde durur; insanı soyaçekim ve genetik özellikleriyle ele alırlar.
Psikoloji ile fiziki özellikler arasında bir bağ olduğuna inanırlar.
Natüralistler kendilerini bir bilim adamı, toplumu laboratuvar, insanı da kobay olarak ele alırlar. Eserleri bir deney düzeneğidir ve roman kahramanları bu deneyde kendilerinden beklendiği gibi hareket ederler.
Kalıtım kadar çevrenin etkisinin üzerinde dururlar.
Natüralist eserlerde yalın sade bir dil kullanılır.
Batı edebiyatındaki temsilcileri: Emile Zola, Guy de Moupasanttır. Bizde ise Halit Ziya Uşaklıgil

Servet-i Fünûn 'un Döneminde Tenkit (Eleştiri)

- Edebiyat ve sanat tartışmaları daha çok "Batı taklitçiliği, bu dönem eserlerinin dilinin anlaşılacak kadar ağır ve sembollerle dolu olması, bu dönemde halktan kopuk bir edebiyatın teşekkül etmesi" noktalarında yoğunlaşmıştır.
- Servet-i Fünûn öneminde edebi tenkit daha çok kendilerine yapılan eleştirilere cevap verme ve Servet-i Fünûn edebiyatının tanıtılması önlerinde yoğunlaşmıştır.
- Servet-i Fünûn dergisi o dönem aydınlarının bir araya geldiği, tartıştığı yer olmuştur.
- Tenkit türünde; Hüseyin Cahit, Cenap Şahabettin ve Ahmet Şuayip özellikle dikkat çeken isimlerdir.
- Hüseyin Cahit Yalçın Servet-i Fünûn'a yapılan çeşitli saldırılara aynı şiddette cevaplar vermekle ün salmıştır. Sonraları bu türde yazdıklarını bir kitap haline getirmiş ve "Kavgalarım" adını vermeyi uygun bulmuştur. Edebi çalışmalarını tenkit alanında toplayan tek şahsiyet Ahmet Şuayip'tir.
- Servet-i Fünûncular tenkiti artık edebi bir tür haline getirmişlerdir.
- Dilleri açık ve anlaşılır değildir. Bir tenkit birliği sağlayamamışlardır.
- Eserin dışındaki öğelerle de ilgilenmişlerdir.

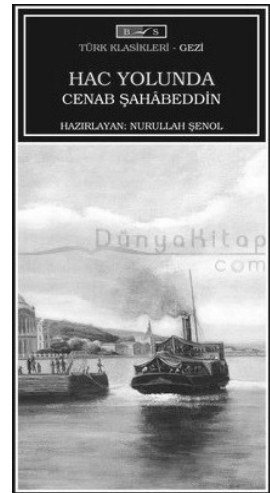
Servet-i Fünûn Döneminde Tenkit (Eleştiri)

Ahmet Şuayip	Muhasebe-i Edebiye
Hüseyin Cahit Yalçın	Kavgalarım
Cenap Şahabettin	Biraz Psikoloji
- Mehmet Rauf	Tenkit Meselelerine Dair
Tevfik Fikret	Münakaşalarımızda ne Eksik?
Halit Ziya Uşaklıgil	Sanata Dair

Servet-i Fünûn 'un Döneminde Gezi Yazısı (Seyahatname)

Servet-i Fünûn'a kadar yazılan gezi yazılarının edebî yönü zayıftır. Servet-i Fünûn Dönemi'nde edebiyata sansür uygulanıyordu. Seyahat özgürlüğü sınırlıydı. Buna rağmen, gerek sürgüne gönderilen gerekse II. Abdülhamit yönetiminin baskılarından kaçan sanatçıların, gittikleri yerlerle ilgili yazdıkları yazılardan oluşan gezi yazısı türünde eserler vardır.

Servet-i Fünûn dönemindeki öğretici metinlerin dili, şiire göre, konuşma diline daha yakındır. Bununla birlikte her türlü yazıyı edebî bir ürün olarak gören Cenap Şahabettin, gezi yazılarında sanatlı bir dil kullanmıştır. Gezi yazılarındaki betimlemelerinde şiirsel buluşlar yapmıştır.

2-Servet-i Fünûn Döneminde Gezi Yazısı:

Cenap Şahabettin	HAC YOLUNDA Avrupa Mektupları Afak- Irak
Ahmet İhsan Tokgöz	Avrupa'da Ne Gördüm

Sembolizm (Edebiyatta Müzik)

Sembolizmde anlatılmak istene şey sembollerle anlatılır.

Sem., şiirde müzik unsuruna önem verirler.

Sem'e göre şiir, düşüncelere değil duygulara seslenmelidir.

Bu akımda anlam kapalı olmalıdır. Herkes kendi anlamını kendi oluşturmalıdır.

Karamsarlık, gerçeklerden kaçma, hayal unsurları sembolist şiirin en belirgin özelliğidir.

Sembolistler daha çok serbest nazım türleriyle şiir yazmışlardır.

Batı'da: Paul Valery, Bizde Cenap Şahabettin

Parnasizm (Edebiyatta Resim)

Şair kişiliğini gizler, duygularını değil izlenimlerini aktarır. Anlatımda nesnellik vardır.

Betimlemeye dayalı şiir anlayışı gelişir.

Bilimsel görüşler ve felsefi düşünceler de önemlidir.

Sanat sanat içindir.

Nazım şekli olarak daha çok sone tarzı kullanılır.

Batı'da T. Banville, bizde Tevfik Fikret

Servet-i Fünûn 'un Dönemi Öğretici Metinler

- Servet-i Fünûn dönemi öğretici metinlerinde bireysel ve edebi konular işlenmiştir. Dil ağırdır.
- Servet-i Fünûn öneminde edebi tenkit daha çok kendilerine yapılan eleştirilere cevap verme ve Servet-i Fünûn edebiyatının tanıtılması önlerinde yoğunlaşmıştır.
- Servet-i Fünûn dönemi öğretici metinler edebî tenkit, anı türünde yoğunlaşır.
- Gezi yazısı, mizah, hiciv ve fıkra türünde de eserler verilmiştir.
- Hüseyin Cahit Yalçın, Cenap Şahabettin, Halit Ziya Uşaklıgil, Ahmet Şuayp, Hüseyin Suat Yalçın öğretici metin alanında eserlerin sanatçılarıdır.
- Oluşturulan ürünler halkın sorunlarından uzaktır.
- Edebiyat tarihi ve felsefe alanında hiçbir çalışma yoktur.

Notlar:

Servet-i Fünûn 'un Döneminde Hatıra

Servet-i Fünun'a kadar hatıra, edebiyatımızda yazınsal değerde bir tür değildi.

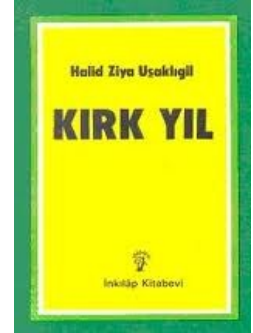
Yazınsal değerdeki ilk hatıraları bu dönemde Halit Ziya Uşaklıgil yazmıştır.

Bu dönemdeki hatıraların dili, dönemin şiiirlerine göre yalın, ancak konuşma dilinden uzaktır. Şiiirlerinde sosyal ve siyasal konulardan uzak duran sanatçılar, hatıralarında dönemin sosyal ve siyasal olaylarına ışık tutmuşlardır.

Dönemin edebiyat dünyasının perde arkasını, yapılan tartışmaları da bu hatıralardan öğrenmek mümkündür. Bu bakımdan özellikle hatıra ve gezi yazıları, kendilerinden sonraki dönemler için birer tarihî belge niteliği taşır.

Servet-i Fünûn Döneminde Hatıra

Halit Ziya Uşaklıgil	Kırk Yıl
Ahmet İhsan Tokgöz	Saray ve Ötesi
Mehmet Rauf	Matbuat Hatıralarım
Hüseyin Cahit Yalçın	Edebi Hatıralar
	Siyasi Anılar

Servet-i Fünûn ve Tanzimat Dönemi Öğreti Metinlerinin Temel Farkları

Tanzimat'ta toplumsal konular Servet-i Fünûn'da ise bireysel edebi konular işlenmiştir.

Tanzimat'ta makale, tenkit Servet-i Fünûn'da gezi yazısı ve hatıra türündeki öğretici metinler ağırlık kazanmıştır.

Öğretici metinler açısından Tanzimat'ta gazete Servet-i Fünûn'da dergi önemlidir.

Servet-i Fünûn 'un Döneminde (Şiiir) ve Mensur Şiiir

Fransız şiiirinden "sone" ve "terzarima" gibi nazım türlerini alırlar. Müstezad (serbest nazım), yaygın ölçüde kullanırlar. Kalıplaşmış vezinlerin dışına çıkarlar.

Türk şiiiri nazım şekilleri bakımında modernleşir. Türkçeyi aruza uygulurlar. Fikret oldukça başarı sağlar. Aruzun bütün kalıpları müstezad için denir, büyük ilgi görür.

Şiiirde ahengi yaratmada aruz vezninden yararlanılır. Konunun yapısına uygun, aruzun değişik kalıpları kullanılır. Ahenk endişesiyle aynı şiiirde değişik vezinlere yer verirler (Cenap Sahabettin).

Kafiye göz için değil, kulak içindir ilkesi benimsenir; kafiye, ahenk unsuru olarak eli alınır.

Şairler, mısra bağımsızlığı anlayışına ve ifadenin bir beyitte bitmesi geleneğine karşı koyarlar. Bütün güzelliğine önem verirler.

Şiiirde cümleleri istedikleri kısalık ve uzunlukta kullanırlar. Cümleyi mısra ortalarında tamamlayarak, beş altı mısra kadar uzattıkları olur.

Şiiirin konusunu genişletirler. Ferdî duygu ve hayâllerin yanı sıra, aşk, tabiat ve allı hayatı başlıca temalar arasındadır. Hayâl-hakikat çatışması şiiirde dikkat çekici boyutlardadır.

Ferdiyetçi sanat anlayışı şiiire egemendir. Aşırı duygusallık ve yeni hayâl dünyası kurma eğilimi, onları ferdiyetçi kılmıştır. Bu yüzden aşk ve tabiat konusuna ağırlık verir.

Romantizmden sembolizme kadar açılan şairler, yeni bir duygu, hayâl kuruş, yeni bil zevk ve estetik getirmişlerdir. Beğendikleri birçok hayâlleri şiiire sokarlar.

Servet-i Fünûn 'un Döneminde (Şiir) ve Mensur Şiir

Parnasizm ve sembolizmin etkisiyle şiire resim ve mûsikî girer. Ses ve ahenk şiire egemen olur (Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin). Şiir dilinde Arapça, Farsça kelime ve tamlamalar vardır. Sanatkârane bir üslûp peşindedirler.

Batı etkisinde şiire yeni sözcükler girer: "saat-ı semen fem" (yasemin renkli saat). Fransızca "neige d'or" karşılığı olan "berf-i zer-rin" (altın renkli kar) vb...

Servet-i Fünun şiiri, II. Meşrutiyet'in ilanıyla (1908) sosyal meselelere yönelir (Tevfik Fikret, Ali Ekrem, Süleyman Nazif...)

Şiirin yenileşmesinde nazım şekli önemli bir rol oynar; şiir nazım şekli bakımından zenginlik kazanır.

Servet-i Fünûn Şiiri Biçim Özellikleri	
NAZIM BİRİMİ	En küçük nazım birimi dizedir. Tanzimatçılar ise Divan edebiyatı nazım birimi olan beyti kullanmışlardır.
ÖLÇÜ	Ölçü yine aruz ölçüsüdür. Aruzu Türkçeye başarıyla uygulamışlardır. Hece ölçüsü yalnızca Tevfik Fikret'in çocuk şiirlerinde kullanılmıştır.
UYAK TÜRÜ	Uyak anlayışı değişmiş "göz uyağı" yerine "kulak uyağı" anlayışı benimsenmiştir.
DİL ve ÜSLUP	Dil son derece ağır ve süslüdür. Dile, Arapça Farsça ve Fransızcadan yeni sözcük tamlama ve terkipler aktarmışlar; dile o güne değin hiç duyulmamış ve kendi uydurdukları tamlamalar ekleyerek anlaşılması olanaksız yapay bir şiir dili yaratmışlardır.
NAZIM ŞEKİLLERİ	Nazım şekillerinde pek çok değişiklik yapılmıştır. Divan edebiyatı nazım şekilleri tamamıyla terk edilmiş; Batı edebiyatının "sone" ve "terzerima" biçimleri ile "serbest müstezat" ve "karma" nazım biçimleri kullanılmıştır. "Mensur şiir" örneklerine ilk kez bu dönemde rastlanmaktadır
ZİHNİYET	Fransız edebiyatını örnek almışlardır. "Sanat için sanat" anlayışındadırlar.
TEMA	Din ve siyaset dışı konular işlenmiştir.

Servet-i Fünun Şiiri İçerik Özellikleri

"Sanat için sanat" ilkesi benimsenmiştir.

Sembolizm ile parnasizmin etkisinde kalınmıştır.

Siyasal ortamın da etkisi ile toplumsal konular ele alınmamıştır.

En çok işlenen konular: günlük yaşam, aşk, doğa görüntüleri, karamsarlık, düş kırıklıkları, ölüm.

Nazım nesre yaklaşılmıştır.

Konu birliğine bütün güzelliğine önem verilmiştir.

Konu ile vezin arasında ahenk ilgisi aranmıştır.

Şiirde musikiye önem verilmiştir.

Hayata karamsar bakmaları ve derin bir melankoli içinde kıvrınmaları şiirlerine yansımıştır.

Yalnızca Tevfik Fikret "toplum için sanat" ilkesine bağlı, sosyal içerikli şiirler yazmıştır.

Mensur Şiir

Mensur şiirin isim babası ve bu türün Türk edebiyatındaki ilk temsilcisi Halit Ziya Uşaklıgil'dir. Tercüman-ı Hakikat gazetesinde yayımlanan "Aşkımın Mezarı" adlı yazısı mensur şiirdir. 1891'de "Mensur Şiirler" ve "Mezardan Sesler" başlığıyla mensur şiirlerini yayımlamıştır.

Servet-i Fünûn döneminde mensur şiir türü yaygınlaşır. Halit Ziya'yı Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit, Ahmet Hikmet, Celal Sahir, Faik Ali gibi isimler izler.

Duygu ve hayallerin düzyazı biçimiyle şiirsel anlatılmasıdır.

"Mensur şiir" düz yazı ile şiirsel, şairane söyleyişin amaçlandığı bir düz yazı türüdür. "Mensure" olarak da bilinir.

Mensur şiirler başlıkları olan, bağımsız, kısa ve yoğun yazılardır.

Mensur şiir, şiirdeki arayıştan doğmuştur; ama öncelikle düz yazıdır. Bu metinler bireysel duygulanmaların ortaya konduğu şairane ürünlerdir. Mensur şiirlerde iç ahenk vardır. Tasvir ve çözümlenmelere önem verildiği için uzun cümleler tercih edilir. Ünlemlere ve seslenişlere yer verilir.

Mensur şiirde şairane konular, şairane bir üslupla işlenir.

Tanzimat Şiiri ve Servet-i Fünûn Şiirinin Karşılaştırılması	
Tanzimat Şiiri	Servet-i Fünûn Şiiri
Toplum için sanat.	Sanat için sanat.
Divan edebiyatı nazım şekilleri kullanılır. Kaside vb.	Batılı nazım şekilleri kullanılır. Sone, terzerima, Triyole.
Dilde sadeleşme çabası.	Ağır olması için uğraşılan bir dil.
Nazım birimi beyit (2dize).	Nazım birimi dize.
Romantizm	Parnasizm ve sembolizm

Servet-i Fünûn 'un Döneminde Anlatmaya Bağlı Metinler

Servet-i Fünûn Hikâyeciliği ve Romancılığı

Hikâyecilik: Servet-i Fünûn döneminde hikâyede büyük gelişme yaşanır. Tanzimat'la edebiyatımıza giren hikâyenin olgun örnekleri bu dönemde verilir. Şiirde olduğu gibi hikâyede de bireysel konular işlenir. Servet-i Fünûn neslinin "içe dönük, karamsar" bakışı bu hikâyelere de sinmiştir. Kimi hikâyelerde İstanbul dışında geçen olaylara da yer verilmekle birlikte hikâyelerde mekân genellikle İstanbul'dur. Yazarlar realizmin etkisiyle yazdıkları hikâyelerde yaşadıkları dönemi işlemişlerdir. Bu dönem öyküleri genellikle "Moupassant Tarzı" olay öyküleridir.

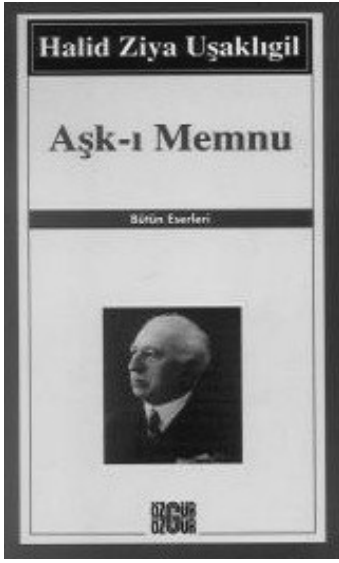
Romancılık: Tanzimat'la başlayan Türk romanı, Servet-i Fünûn döneminde Namık Kemal'in açtığı sanatkârane üslup ile gelişimini devam ettirmiştir. Bu dönemde roman, gerek üslup gerekse teknik bakımdan önceki döneme göre büyük gelişim göstermiştir. Romanda Tanzimatçılarda görülen kurgu hataları, üslup eksiklikleri, acemilikler Servet-i Fünûn döneminde kaybolmuştur. Roman tekniği modern ve sağlamdır. Olayların örgüsü, işlenişi ve konuşmalar başarılı biçimde verilmiştir. Yazarlar, eserde kişiliğini gizlemiştir. Batılı anlamda Türk romanı bu dönemde yazılır.

Servet-i Fünûn Romancılığı

Konu:	Romanlarında İstanbul aydını ile saray ve konaklarda yaşayan kişilerin bireysel ve aile sorunları ele alınmıştır. Rastlantılar azalmıştır.
Kişi ve Olay:	Kişiler devrin şartlarına uygun olarak karamsar ve içine kapanıktır. İç çatışmalar sıklıkla yaşanır. Sıradan olaylar ve sıradan kişiler romanda yer alır.
Mekân:	Romanlarda olay çoğunlukla İstanbul'da geçer.
Dil ve Anlatım:	Şiire göre daha anlaşılır olsa da dil gene ağırdır. Devrik cümlelere yer verilmiştir.
Teknik:	Yazar kişiliğini gizler, taraf tutmaz.
Zaman:	Yaşanılan dönem anlatılmıştır. 1890'lar.
Akım	Realizm ve natüralizmin etkisindedirler.

Notlar:

Tanzimat Şiiri ve Servet-i Fünûn Roman ve Hikâyeciliğinin Karşılaştırılması	
Tanzimat Romanı	Servet-i Fünûn Romanı
Romanın akışı kesilerek bilgi verilir. Kahramanlar arasında taraf tutar.	Yazar kişiliğini gizler.
Mekân İstanbul.	Mekân İstanbul.
Dilde sadeleşme çabası.	Ağır olması için uğraşılan bir dil.
Toplumsal temalar.	Bireysel temalar.
Romantizm	Realizm ve natüralizm
Teknik açıdan önemli kusurları vardır.	Batılı tarzda kusursuza yakın romanlar yazılır.

Servet-i Fünûn Topluluğunun Edebiyat Anlayışının Genel Özellikleri

1. Tanzimat'ın I. kuşak şair ve yazarlarının, edebiyatı, toplumu eğitime ve bilinçlendirme aracı olarak görmelerine karşılık, Edebiyat-ı Cedideler, sanat yapmayı ve güzelliği yansıtmayı amaçlamışlardır.
2. Tanzimat'ın ilk dönemindeki eserlerde toplumsal konulara ağırlık verilmesine karşılık Edebiyat-ı Cedide topluluğunda ağırlıklı olarak bireysel temalar işlenmiştir.
3. Edebiyat-ı Cedide yazar ve şairleri, hem dönemin toplumsal/siyasal koşulları, hem de mizaçları gereği, içe kapanık, karamsar, gerçeklerden kaçıp hayale sığınmaya eğilimli şahsiyetlerdir. Bu nedenle olsa gerek, eserlerinde hayal-gerçek çatışmasına ve karamsar duygulara sıkça rastlanır. Mâi ve Siyah, Kırık Hayatlar, Rübâb-ı şikeste, "Ömr-i Muhayyel", "Elhân-ı şitâ", "Gayyâ-yı Vücûd" gibi eser adları ve şiir başlıklarında dahi bu karamsarlığı ve hayal-gerçek çatışmasını görmek mümkündür.
4. Roman ve hikâyede, Tanzimat döneminde görülen, anlatıcının araya girip okurla sohbet etmesi, bilgiler aktarması, gerçeği zorlayan tesadüfler ve kişilerin idealize edilmesi gibi kusurlar, Edebiyat-ı Cedide romanında oldukça azalmış, olay örgüsü, karakterlerin canlandırılması ve çevre tasvirleri bakımından, daha sağlam, daha gerçekçi ve Batı tarzına uygun eserler kaleme alınmıştır.
5. Şiirde daha çok parnasyenlerin, romanda ise, kısmen romantiklerin; ancak daha çok realistlerin etkisi altında kalmışlardır. Şiirde Tevfik Fikret, Alfred de Musset, François Coppée ve Sully Prudhomme'dan, romanda ise Halit Ziya ve Mehmet Rauf, Stendhal, Balzac, Goncourt Kardeşler ve Paul Bourget'den etkilenmiştir.

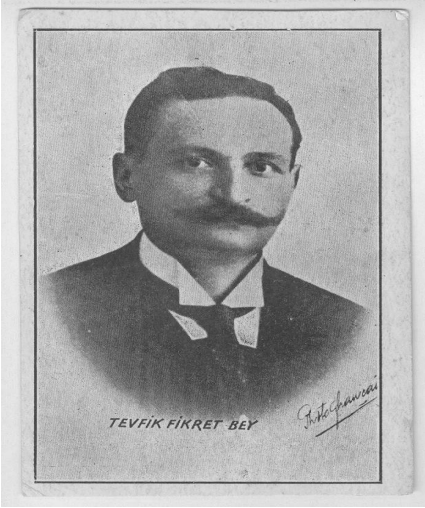

Servet-i Fünûn Topluluğunun Edebiyat Anlayışının Genel Özellikleri

6. Tanzimat döneminde, özellikle Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın başlattığı, dilde sadeleşme hareketi, Edebiyat-ı Cedide ile kesintiye uğramış, Servet-i Fünûn yazarları, eserlerinde Tanzimat kuşağına göre daha soyut ve ağır bir dil kullanmışlardır. Bundan dolayı eserlerinde, az kullanılmış veya hiç kullanılmamış "tîraje, ibtikâ, şegaf, takattur, lerzende, pûşîde" gibi kelimelere yer vermişlerdir.
7. Eserlerinde, "sâat-ı semenfâm (yasemin kokulu saatler), havf-i siyâh (siyah korku), ûd-ı mükevkeb (yıldızlı ud), nây-ı zümür-rûd (zümürüt ney), leyâl-i girizân (kaçıcı geceler)" gibi alışılmamış yeni tamlama ve imgelere yer vermişlerdir.
8. Eserlerinde "ki ve evet" gibi edatlarla, "oh, of, ey, âh" gibi aşırı duygusallık ifade eden ünlemleri sıkça kullanmışlardır.
9. Şiirde aruzu ustalıkla kullanmışlardır.
10. Kafiye için değil, kulak için olduğu anlayışını benimsemişler; bu anlayışa uygun olarak yazılışları farklı, sesleri aynı olan harflerle kafiye yapmışlardır.
11. Kimi kez bir paragraf, hatta bir sayfa süren, uzun cümleler kurmuşlardır. Özellikle Halit Ziya'nın romanlarında bu uzun cümleler dikkati çeker.
12. Divan şiirinde cümlenin ve anlamın bir dize veya beyit içinde tamamlanmasına karşılık, Edebiyat-ı Cedide şiirinde, cümlenin ve anlamın bir dizinin ortasında başladığı veya bittiği görülür; hatta 7-8 dizeye kadar yayılan cümlelere rastlanır. Buna anjambman denir. Böylece şiir, bu dönemde giderek düzyazıya yaklaşmıştır.
13. Sone ve terzarima gibi batı edebiyatına özgü nazım biçimleri kullanılmıştır.
14. Divan edebiyatındaki müstezat nazım biçimini, farklı vezinler kullanarak şiire uygulamışlar; serbest tarzda müstezatlara kaleme almışlardır.

Servet-i Fünûn Dönemi Önemli Sanatçıları

Tevfik Fikret (1867 / 1915)

Tevfik Fikret; özgürlük, devrim, hak ve insanlık şairidir.

Tevfik Fikret şiirinde sanat sanat içindir.

Bireysel konulara ve siyasi- kültürel eleştiriler bir aradadır.

Dili ağırdır. Daha önce kullanılmamış kelimelere yer verir.

Aruz vezni edebiyatımızda en iyi kullanan şairlerdendir.

Hece ölçüsü ile çocuk şiirleri yazmıştır.

Parnasizmden etkilenmiştir.

Serbest müstezat, sone, terzerimayı ustalıkla kullanır.

Nesre yakın bir ahengi tercih etmiştir.

Tevfik Fikret'in Eserleri

- Rûbab- ı Şikeste
- Şermin
- Haluk'un Defteri

Mehmet Rauf (1875 / 1931)

Servet-i Fünûn romanının H. Ziya'dan sonra ikinci büyük ismidir.

Temel konusunu aşk oluşturur.

Üslubu oldukça dağınıktır. Bu yüzden birçok eleştiriye maruz kalmıştır.

Kahramanları idealize edilmiş tiplerdir. Bu sebeple hayatın gerçekleriyle uyuşan davranışlarda bulunmazlar.

Kişilerin psikolojileri iyi şekilde tasvir eder. İlk psikolojik romanımız olan Eylül'ü yazmıştır.

Eserleri:

Roman: Eylül, Genç Kız Kalbi, Böğürtlen...

Hikâye: Eski Aşk, Aşk Kadını

Mensur Şiir: Siyah İnciler

Tiyatro: Pembe Köşk

Hüseyin Cahit Yalçın (1875 / 1954)

Şiir, roman, hikâye, hatıra, eleştiri türünde eserler vermiştir.

Şiirlerinde aruz veznini kullanmıştır.

Hayal – Hakikat çatışması eserlerinde geniş şekilde yer alır.

Realist, natüralist eserler yazar.

Eserleri:

Roman: Nadide, Hayal İçinde

Hikâye: Hayat-ı Muhayyel, Hayat-ı Hakikiye

Eleştiri: Kavgalarım

Anı: Siyasi Hatıralar, Edebi Hatıralar

Diğer Sanatçılar:

Şiir: Hüseyin Siyret,

Ali Ekrem Bolayır

Hüseyin Suat Yalçın

Eleştiri: Ahmet Şuayb

Fecr-i Ati

Servet-i Fünûn dergisinin 1901 yılında kapatılmasından sonra edebiyatımızda heyecan ve yenilikçi ruh eksik kalmıştı. Dergi yayım hayatına devam etmiş olsa da eski günlerinden uzak kalmıştır. 1901 yılından II. Meşrutiyet'in ilanına kadar edebiyatımızda ciddi bir edebi hareket gözlenmemiştir.

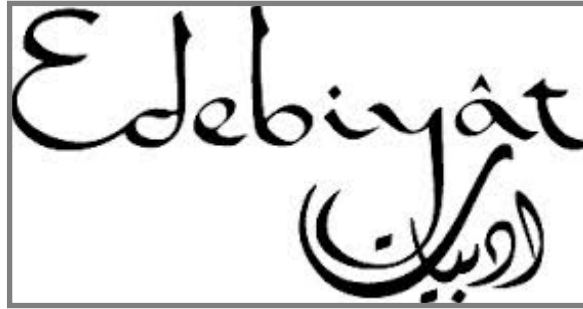
II. Meşrutiyet'in ilanının arkasından beliren ilk toplu edebi hareket Fecr-i Ati'dir. Geniş etki alanı oluşturamayan, 1909 – 1912 arası dağınık bir durum gösteren bu grubun faaliyetleri, devrin genç yazar ve şairleri tarafından yapılan birkaç hevesli toplantı ve düzensiz yazılarla sınırlı kaldı.

Servet-i Fünûn etkisi altında şiirde, hikâyede ve romanda realist – natüralist çizgide gelişen sanat merkezli anlayış çerçevesinde eser vermek isteyen bir beyanname ile ortaya çıkan Fecr-i Ati mensupları, şiir tiyatrosu, roman, hikâye, eleştiri gibi değişik edebi türlerde faaliyette bulundular.

Fecr-i Ati, edebiyatımızda ilk defa bir beyanname yayımlayarak oluşmuş bir topluluktur. Bu beyanname edebi anlayışlarını beyan etmişlerdir. Bu beyannameyle birlikte edebiyat anlayışlarını ve edebi çizgilerini ortaya koymuşlardır.

Genç Kalemler dergisinin aşırısı, bireysellik ile dil ve üslubundaki yapaylık yönlerinden Fecr-i Ati'yi eleştirmesi sonucu bu topluluk büyük darbeler almıştır. Bütün bu olayların sonucunda Fecr-i Ati yazarları topluluğun ortak bir görüşe sahip olmadığını dile getirmişlerdir. Kısa süre sonra toplulukta bulunan yazar ve şairler kendi yollarını çizmişler ve topluluk dağılmıştır. Bu topluluğun birçok genç sanatçısı daha sonra Milli Edebiyat Döneminde ünleneceklerdir.

*Fecr-i Ati
Topluluğunda
"Sanat Sanat
İçindir." görüşü
hakimdir.*

*Fecr-i Ati
Topluluğunda "akla
gelecek ilk isim
Ahmet HAŞİM
olmalıdır..*

Fecr-i Ati topluluğunun 24 Şubat 1910'da, Servet-i Fünûn dergisinde yayımladıkları beyanname, Türkiye'de bir ebedî toplulukça yayımlanmış ilk bildiridir.

Fecr-i Ati topluluğunun amaçlarını şu şekilde özetleyebiliriz:

- ◆ *Sanat, şahsi ve muhteremdir.*
- ◆ *Doğu ve Batı edebiyatları arasında köprü kurulmalıdır.*
- ◆ *Dil ve edebiyat toplum bilimlerinin gelişmesine hizmet etmelidir.*
- ◆ *Edebiyatın önemini ciddiyetle halka anlatmak gerekir. Yurdun sanata ve bilime ihtiyacı vardır.*

Ahmet HAŞİM 1883 / 1933

Fecr-i Ati Topluluğu Edebi Beyannamesi İle İlan Edilen Kararlar

- ⇒ Edebiyat hoşça vakit geçirmek için yapılmaz. Edebiyatı çok ciddiye almak gerekir. Onun için uğraşmak ve zaman harcamak gerekir.
- ⇒ Servet-i Fünûn Türk edebiyatında görevini tamamlamış ve geçmişte kalmıştır. Avrupa edebiyatının küçük bir benzeri olan Fecr-i Ati Türk edebiyatının geleceğidir.
- ⇒ Dilin, edebiyatın, edebi ve sosyal bilimlerin ilerlemesine öncelik verilecektir.
- ⇒ Batı'nın önemli edebiyat ve düşünce eserleri tercüme edilecektir.
- ⇒ Genç yetenekler toplanıp edebiyatımızın geleceğini tartışacaklardır.
- ⇒ Batı'nın eserleri ülkemize, ülkemizin eserleri Batı'ya tanıtılacaktır.
- ⇒ Fecr-i Ati üyelerinin eserleri "Fecr-i Ati Kütüphanesi" adı altında yayımlanacaktır.
- ⇒ Topluluğun yayın organı Servet-i Fünûn dergisidir.
- ⇒ Fecr-i Ati topluluğunu oluşturan isimler: Ahmet Haşim, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Refik Halit Karay, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Ahmet Samim...

Fecr-i Ati Topluluğu Edebiyatının Biçim ve İçerik Özellikleri

- ◆ Üslup, sanat anlayışı, dil ve anlatım yönünden Servet-i Fünûn döneminden farklı değildir.
- ◆ Servet-i Fünûn sanatçılarının silik birer kopyası olmuşlardır.
- ◆ Batı'yı Batı Edebiyatını çok daha yakından takip edeceklerini söylemişlerdir.
- ◆ Sanat sanat içindir. İlkesini benimsemişlerdir. Sembolizmden etkilenmişlerdir.
- ◆ Toplumsal sorunlarla ilgilenmemişler; kişisel bir edebiyat anlayışı benimsemişlerdir.
- ◆ Fransız edebiyatını örnek almışlardır.
- ◆ Şiirler aruz ölçüsü ile yazılmıştır.
- ◆ Serbest müstezatı daha da serbestleştirmişlerdir. Fransız şiirine benzetmişlerdir.
- ◆ Şiirlerde genellikle aşk ve doğa teması işlenmiştir.
- ◆ Ahmet Haşim'in şiirleri dışında sanat değeri yüksek şiirler yazılmamıştır.
- ◆ Servet-i Fünûn edebiyatının devamı sayılan Fecr-i Ati topluluğu Genç Kalemler dergisinin etkisiyle dağılmıştır.

Notlar:

Ahmet Haşim (1883 - 1933)

- 1909'da Fecr-i Ati'cilere katılmıştır.
- Fecr-i Ati topluluğu dağıldıktan sonra da yoluna devam etmiştir.
- Fecr-i Ati topluluğunun ve modern Türk şiirinin en önemli şairlerinden-
dir.
- "Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalar" başlığı altında şiir anlayışını açıklamış-
tır.
- Saf şiir anlayışına bağlı kalmıştır.
- Şiirde konudan çok, söyleyişi önemser. Ağır bir dili vardır.
- Gerçek şiir ona göre herkesin kendisine göre yorumlayabileceği şiirdir.
- Şiiri duyulmak için yazılan sözden çok musikiye yakın bir tür olarak gö-
rür.
- Önceleri Arapça ve Farsçayla yüklü bir dili varken, zamanla Türkçe ağır-
lıklı bir dile yönelir.
- Şiirlerinde aşk ve doğa, çocukluk anıları, gerçek hayattan kaçış konuları
egemendir.
- Güneşin doğuşu ve batışı, göl, kızıl renkler, akşam onun şiirlerinde sıkça
yer bulur.
- Bütün şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmıştır.
- Sembolizmden ve empresyonizmden etkilenmiştir.
- "Sanat için sanat" anlayışına bağlıdır.
- Sadece şiir değil, fıkra, sohbet gezi yazısı türlerinde de önemli eserler
vermiştir.

Eserleri:

Şiir: Piyale, Göl Saatleri

Sohbet: Gurabahane-i Laklakan (Fıkra özelliği de gösterir)

Fıkra: Bize Göre (

Gezi yazısı: Frankfurt Seyahatnamesi

Merdiven

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden

Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak

Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak

Sular sarardı yüzün perde perde solmakta

Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta

Eğilmiş arza kanar muttasıl kanar güller

Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller

Sular mı yandı neden tunca benziyor mermer

Bu bir lisan-ı hafidir ki ruha dolmakta

Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta

Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati dışında Gelişen Türk Edebiyatı [Dönemin Bağımsız İsimleri]

Bu iki edebiyat hareketinin şekillendiği dönemlerde, aynı nesilden oldukları halde, bu topluluklara katılmamış ve onların edebiyat ve sanat anlayışını benimsemeyen sanatçılarımızda vardır. Bu sanatçılarımız kendilerine özgü bir söyleyişe ve bakış açlarına sa-
hiptirler.

Bunların bir kısmı Türk edebiyatının batılılaşmasını istemeyenlerdir. Bu sebeple sürekli olarak Servet-i Fünun ve Fecri Ati'cilere
hücum ederler. Fakat bu hareketlere engel olamadıkları gibi, bazıları zamanla Batı'ya yönelmiştir.

Bu dönemde öne çıkan isimler:

Mehmet Akif Ersoy

Hüseyin Rahmi Gürpınar

Ahmet Rasim

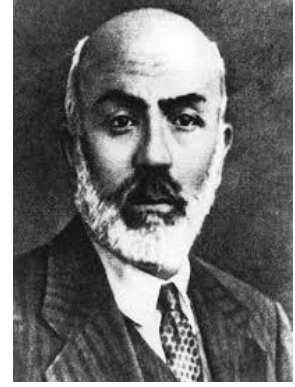
Mehmet Akif Ersoy (1873 - 1936)

Edebiyat hayatına gerçek anlamda girişi 1908 II. Meşrutiyet'in ilanı ile gerçekleşmiştir. Bu tarihten itibaren şiirlerini "Sırat-i Müstakim"de yayımlamaya başlamıştır.

1920 yılında Burdur'dan milletvekili olarak seçilmiş, 17 Şubat 1921 günü onaylanan İstiklal Marşını gene bu dönemde yazmıştır.

1926 yılından itibaren Mısır Üniversitesinde Türkçe dersleri veren Akif, 1936 yılında vefat etmiştir.

Gölgeler: Mısır yıllarında yazdığı 41 şiirini içerir. Manzum roman olarak da bilinir. Bu bölümde Akif toplumsal sorunlardan sıyrılarak tasavvufi bir üslup kullanmıştır.

Mehmet Akif Ersoy

Mehmet Akif'in Edebi Kişiliği

- İslam Birliği düşüncesi ile eserler vermiştir.
- Çağdaş İslamcılığı savunmuştur. Batı'nın ilmini almak, kültüründen uzak durmak ister.
- Batı edebiyatının etkisine açık olmakla birlikte doğrudan bir taklitten kaçınmamız gerektiğini savunur.
- Milli edebiyat anlayışını savunmuştur.
- Sanat toplum içindir anlayışı ile eserler vermiştir.
- Edebiyatını amacının toplumu eğitmek, halkın sorunlarını dile getirmek olduğunu söylemiştir. Bu yüzden şiirlerinde "Didaktik" bir hava hâkimdir.
- Halkın anlaması ve okuması için eserlerinde sade bir dil kullanmıştır.
- Şiirlerini aruz ölçüsü ile yazmıştır.
- Şiirlerinin konusu: İslam, güzel ahlak, vatan sevgisi, çalışkanlık, eğitim gibi konular oluşturmaktadır.

Eserleri:

Safahat: Manzum bir şiir kitabıdır. Akif'in ölümünden sonra kitap haline getirilmiş şiirlerinden oluşmaktadır. Kendi içerisinde yedi ayrı bölümden oluşur. M. Akif'in tek eseri Safahat'tır.

- Birinci Kitap:** Toplumun avı çeken kesiminden, hürriyet, istibdat gibi siyasi olaylardan bahsetmektedir.
- Süleymaniye Kürsüsünde:** 1002 mısralık tek bir şiirden oluşur. Mehmet Akif'in bütün Safahat'a yaydığı İslam idealinin şekillendiği bölümdür.
- Hakk'ın Sesleri:** Balkan Savaşı'nın acılarıyla yazılmış on şiirden oluşur. Sekiz adet ayet ve bir hadisin açıklaması ile toplumsal sorunlara çare bulunmaya çalışılır.
- Fatih Kürsüsünde:** 1692 mısralık tek bir şiirden oluşur. Hakk'ın sesleri ile aynı konuları işler. Toplumsal ve siyasala bir yergidir. Tembellik, gerilik ve Batı taklitçiliğini hedef almıştır.
- Hatıralar:** On şiirden oluşur. Balkan ve 1. Dünya savaşının acılı anıları ile Akif'in savaş sırasında yaptığı seyahatlerdeki gözlemlerini anlattığı bölümdür.
- Asım:** Karşılıklı konuşmalar şeklinde yazılmış 2292 mısralık tek bir şiirdir. Batıcılık, gericilik, eğitim, ırkçılık gibi birçok konuyu içerir. "Çanakkale Şehitleri" adıyla meşhur olan şiir bu eserin içinde yer alan bir bölümdür.
- Gölgeler:** Mısır yıllarında yazdığı 41 şiirini içerir. Manzum roman olarak da bilinir. Bu bölümde Akif toplumsal sorunlardan sıyrılarak tasavvufi bir üslup kullanmıştır.

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864 - 1944)

Realist ve natüralist akımların etkisi altındadır.

- ◆ "Toplum için sanat." Görüşünü benimmiş; okuyucularının gerçekleri görerek ders alabilmeleri amacıyla bozuk, kaba ve acı gerçekleri mizah havasıyla vermiştir.
- ◆ İstanbul'u paşa konakların, gecekondu mahallelerine kadar başarılı bir şekilde tasvir etmiştir.
- ◆ Sade bir dil kullanmıştır.
- ◆ Sokağı edebiyatımıza getiren ya da başka bir deyişle edebiyatımızı sokağa çıkaran sanatçımızdır.
- ◆ Romanları biçim açısından kusurludur. Çünkü olaylar arasında kişisel görüşlerini katmaktan vazgeçmemiştir.

Eserleri:

Roman: Şık, Şıpsavdi, İffet, Mürebbiye, Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç, Gulyabani, Nimetşinas, Metres, Ben Deli Miyim?, Mutallaka, Kaynanam Nasıl Kudurdu, Evlere Şenlik, Utanmaz Adam, Mezarından Kalkan Şehit

Hikâyeleri: Kadınlar Vaizi, Namusla Açlık Meselesi, Melek Sanmıştım Şeytanı, Meyhanede Hanımlar, Gönül Ticareti

Tiyatro: Hazan Bülbülü, Kadın Erkekleşince

Ahmet Rasim (1864 - 1932)

- Fıkra, makale ve anılarıyla tanınır.
- Eserlerinde kısa, canlı ve etkili cümleler kullanmıştır.
- Konuşma diline (ağız özelliklerine) bağlı kalmıştır.
- Romanları teknik bakımdan güçlü değildir.
- Çocukluğunu, basın hayatını, İstanbul'un günlük yaşantılarını başarılı bir üslupla anlatmıştır.

Eserleri:

Fıkra: Eşkâl-i Zaman, Şehir Mektupları

Anı: Gecelerim, Falaka, Gülüp Ağladıklarım

Roman: Hamamcı Ülfet

Söyleşi: Ramazan Sohbetleri, Muharrir Bu Ya

Notlar:

**Gökhan
ULUKAN Türk
Dili ve
Edebiyatı Öğrt.**